

Ono po čemu bi trebala ova knjiga sigurno da svjedoči i ostane zapamćena u historiji historiografije Bosne i Hercegovne i mnogo šire je činjenica da će, barem donekle, ohladiti neke uspaljene mašte, barem kod onih koji cijene povijesna vrela i koriste ih kao ključ historijskog istraživanja. Zatim, vjerovatno će, barem donekle, zaustaviti dalje obezvrjeđivanje historije srednjovjekovne Bosne i Hercegovine, te će se koristiti kao obavezna literatura u nastavi i nauci. Knjiga će od posebne pomoći biti mlađim istraživačima, naročito studentima historije, povijesti i istorije, onima koji će kroz nju "otkrivati" novi srednji vijek, budući da daje temelje na kojima počiva historija, povijest, istorija, te se njeno publikovanje može i treba smatrati praznikom hrvatske i bosanskohercegovačke historijske stvarnosti.

Treba se diviti akademiku Franji Šanjeku što se u otužnom vremenu, najmanje naklonjenom historijskim istraživanjima, uspio izdignuti iznad svega toga i ponuditi širokom čitateljstvu, stručnoj i naučnoj javnosti knjigu koja će biti međaš naših znanja i saznanja o srednjovjekovnoj Bosni kroz prizmu bosanske hereze. ■

Salih Jalimam

Salih Jalimam, *Historija bosanskih bogomila*, Tuzla 2002, II izdanje, Društvo studenata Demus, str. 240.

Drugo, nešto izmijenjeno i osvježeno izdanje knjige "*Historija bosanskih bogomila*" autora prof. dr. Saliha Jalimama, u izdanju Društva studenata *Demus* izašlo je u Tuzli 2002. godine. Dr. Salih Jalimam je profesor historije na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta u Tuzli. Dugi niz godina se bavi izučavanjem prošlosti i djelatnosti bosanskih bogomila, dominikanaca i franjevaca na prostorima srednjovjekovne Bosanske države. Istraživao je u mnogim arhivima gdje je pohranjena građa o srednjovjekovnoj Bosni. Po svojim naučnim preokupacijama dr. Salih Jalimam pripada nizu stručnjaka koji su istraživali povijesnu, pravno-političku, književnu, vjersko-duhovnu i svaku drugu vertikalu Bosne.

Knjigom *Historija bosanskih bogomila* Jalimam se uvrstio u red historičara čija je djela nužno konsultirati kada se istražuje povijest srednjovjekovne Bosne, posebno vjerskih pitanja u Bosni. Sama knjiga se sastoji iz sedam poglavlja, od kojih sva-

ko poglavlje obrađuje po nekoliko pitanja vezanih za bogomile, sa pregledom izvorne građe i literature.

U prvom poglavlju (str. 5-27) daje se prikaz bosanskih bogomila u historijskim izvorima i literaturi, utvrđuju se polazne tačke u istraživanju te donose različita mišljenja o bosanskim bogomilima. Drugo poglavlje (str. 29-60) se odnosi na sliku vjerskog života u srednjovjekovnoj Bosni, dolazak redovnika dominikanaca, složena veza između vjera koja se uspostavlja putem srednjovjekovnih rasprava i dijaloga.

Treće, najopširnije i najzanimljivije poglavlje (str. 61-111) govori o nastanku i nestanku bosanskih bogomila. O nastanku bosanskih bogomila autor kaže: "Radi se uglavnom o pretpostavljenim razlozima koji utiču na nastanak bosanskih bogomila, te se primarno postavlja želja za slobodnom bosanskom državom najprisutniji razlog iz čega nastaje skoro deklarativno opredjeljenje bosanskog stanovništva za herezu" (str. 61.). U ovoj knjizi Jalimam ne raspravlja opširnije o tim razlozima, jer je o tome pisao u svojim prethodnim djelima, raspravama i člancima. Nestanak bosanskih bogomila se veže za prihvatanje i širenje islama u Bosni i Hercegovini na šta "*ukazuju brojni izvori*". Zbog okolnosti u kojima je došlo do političkog sloma srednjovjekovne Bosne, između bogomilstva i islama uspostavljeno je niz uzajamnih dodira.

U četvrtom poglavlju (str. 113-143) raspravlja se o odnosu bosanskih bogomila i zapadnoevropskih heretičkih pokreta. Peti dio (str. 145-196) se dotiče hijerarhijske strukture, društveno-političkog položaja, vjerskog učenja i braka kod bosanskih bogomila. Predzadnje poglavlje je opširan opis pojedinosti preostalih iza bosanskih bogomila: književnih, vjerskih i drugih spisa i posebnosti srednjeg vijeka – stećaka. Uvijek privlačni i zanimljivi ističu se svojim natpisima, motivima, ukrasima, stilom i načinom izrade.

Sedmo poglavlje su autorova zaključna razmatranja: "*Okrenuti prema bosanskoj srednjovjekovnoj posebnosti i nezavisnosti bosanski bogomili nisu, kako se pretpostavljalo, bili samo puki posmatrači i registratori svega onog što se oko njih zbivalo, naprotiv bili su tumači i vrlo aktivni sudionici svih bitnih i važnih događaja iz historije srednjovjekovne Bosne*" (str. 228).

Knjiga dr. Saliha Jalimama "*Historija bosanskih bogomila*" ima važnu ulogu u približavanju osobnosti srednjovjekovne Bosne i njenih stanovnika današnjem čitaocu. Djelo svojom kompozicijom i stilom predstavlja želju da se izađe u susret senzibilitetu i savremenim intelektualnim potrebama čitalaca koji izražavaju interesovanje za historiju srednjega vijeka. Njima, koji shvataju da svijet u kojem žive nije strogo odvojen od jučerašnjeg, će ova knjiga pomoći da posebnosti Bosne i Hercegovine posmatraju sa novom perspektivom i kritičnošću. ■

Edina Srabović